

a legkisebbig mindenki. És ennek az önmegpróbálásnak a jelszava legyen: adjuk egész életünket az Istennek, az életnek, az egyháznak, a házáknak, a családnak, az embereknek, a békének, az Istenországnak! Ámen.

KÖKÖSI KÁLMÁN

ZSOLTÁROK ÚTJÁN: ISTEN FELÉ

Zsolt 42, 4

A Zsoltárok Könyvét az áhítat könyvének nevezi a keresztény ember, mert benne jut kifejezésre a legtisztábban s a legnagyobb formában az ember imádságos érzülete és Isten melletti állásfoglalása. Megtaláljuk benne az érzések sokszínű skáláját s azt a boldog bizonyosságot, hogy ezek az érzések mind Istenben gyökereznek; tőle indulnak ki és hozzá térnek vissza. Nem akarjuk ez alkalommal vizsgálat alá venni és részletesen ismertetni e gazdag érzésvilágot. Csupán kettőt szeretnénk kiemelni belőle, mely aranyszálként húzódik végig szentkönyvünk zsoltárain s megerősíti bennünk a hitet, hogy az ember Isten melletti magatartását e kettő határozza meg és teszi életformáló erővé: a bizalom és a hálaadás. E kettő az, mely nélkül vallásosságunk, Istenben való hitünk pusztá külsőség s önmagunk becsapása által Isten és ember felé látszatvallásosság.

A bibliai nép életében a szenvedések és megpróbáltatások tüze tette kristálytisztává és emelte mindenek fölé az Istenben való bizalom érzését. A zsoltáriró így vall erről a bizalomról: „Szeretlek Uram, én erősségem. Az Úr az én szabadítóm és kősziklám: őbenne bízom“. Minél erősebb lett ez az érzés, annál tisztább és erősebb lett a hit, hogy nem hiábavaló e bizalom: „Uram te voltál nekünk hajlékunk nemzedékről nemzedékre. Minek-előtte hegyek lettek és föld és világ formáltaték, öröktől fogva mindörökké te vagy Isten“. És mert e nép érezte, tapasztalta életében Isten gondviselését, megtartó szabadítását, lelkében megszületett a hálaadás: „Áldjad én lelkem az Urat és egész bensőm az ő szent nevét. Áldjad én lelkem az Urat és meg ne feledkezzél semmi jótéteményéről“.

A zsoltárok nagy része a fogság alatti nehéz idők és a fogság utáni kor terméke. A 42. zsoltár is, melyből szentleckénket vettük, a babiloni vizek partjaira való visszaemlékezésből született. Ott élt a nép a folyó partján és szomorú sorsán még kicsorduló könnyei sem segítettek. A múltját, elveszett hajlékát siratta és Sionra emlékezett. Hárfáikat a fűzfákra függesztették, mert nem énekelhettek a Sionról idegen földön. Lelkükben azonban ott élt az Isten utáni vágyakozás s a szenvedés nem tudta elfojtani a feltörő szavakat: „Mint a szarvas kívánczik a folyóvizekre, úgy kívánczik az én lelkem hozzád, óh Isten“. És bennük élt a kérdés is, amit próbáltak ugyan mindennap elfelejteni, de nem lehetett, mert

újra és újra visszajött. Talán az ellenség, a győzelmes babiloni tette fel és ismételte nap-nap után, vagy éppen a kétség, a csüggedés lopta be lelkükbe. S ha fájt is a gúny, ez volt a fájdalmasabb, az önmarcangolás idegőrlő lelkitusája. A zsoltáriró szemét most is elfutja a könny, amikor már csak emlékezik: „Könnyhullatásom volt kenyerem éjjel és nappal, amikor mindennap azt mondták nékem: hol van a te Istened?”

Ez a kérdés nem a 42. zsoltár korának sajátos terméke. Nem a gúnyos babiloni férfi szájából hangzott el legelőszőr és utoljára, s nem csupán a fogságban vergődő lélek önmarcangolásának felszínre jutása. Ott szunnyadt már az őseMBER primitív lelkében, Ádám és Éva riadt menekülésében, Ábrahám hazát kereső, fiát feláldozni kész szívében. Ott volt Jákobnál Béthélnél, amikor szomorú menekülésében fáradtan hajtotta le fejét kópárnájára. Ott volt a prófétákkal lelkitusáik között és bizonyosságtevésükben; ott Jézussal, a pusztá kísértésében, a keresztfá fájdalmas perceiben s az első keresztények halálbamenő bátorságát ez koszorúzta meg a mártírság glóriájával.

Nem is a kérdés a fontos, hanem a felelet, mert a feleletben benne van a vallásos ember történelme, Istenhez való viszonyának mibenléte. Benne van az ember lelki életének fejlődése a természet megszemélyesítésétől a legmagasabbfokú egy Isten imádásig. Teológia tehát e kérdésre adott válasz: a hívő ember istenismeretének tudománya. Ennél is több: hitvallás. Millió és millió Istenben bízó ember hitének, vallásos meggyőződésének megvallása. Bizonyosságtevés arról, hogy a feltett kérdésre csak úgy lehet felelni, ahogyan a lélekben él és hat ez a válasz. A zsoltáriró is válaszolt és ez a válasz boldog volt és újjongó, a bizonyosságtevő örömet sugározza, amikor megvallja hitét: „Ha a mennybe hágnok fel, ott vagy, ha a sírba vetek ágyat, ott is jelen vagy. Ha a hajnal szárnyaira kelnék is és a tenger túlsó szélére szállanék: ott is a te kezéd vezérelne engem és a te jobb kezéd fogna engem“.

Hosszú az út, amíg eljutunk a boldog felismerés élményéhez. Péterből, az ingadozó, Mesterét megtagadó tanítványból a kőszikla, a bátor hitvalló, az üldözö Saulból Pál, a kereszténység legnagyobb apostola. És sorolhatnám a végtelenségig. Volt idő, amikor a lélek mélyén ott szorult a kérdésre adott válasz, — mert a dogmák kényszerítő rendszere s a hatalmát féltő egyház nem engedte felszínre jutni. De mégis hallatta hangját, érezttette erejét, mint a patak morajlása bent a föld mélyén s csak az alkalmas pillanatra várt, hogy kirobbanjon s elsöpörje a kényszer gátjait.

És ez a pillanat eljött. Igaz, tizenhat századnak kellett eltelnie, amíg a szabadságra megérett ember meg merte vallani Istenről való felfogását, lelke istenélményét.

Talán nagyszerűbb pillanata nem volt az emberi történelemnek, mint a wormszi birodalmi gyűlés és a tordai országgyűlés időben és térben távoleső, de tartalmában annyira megegyező mozzanata. Mindkettő hitvallástétel. A lélek embere — legyen bár a neve Luther Márton, vagy Dávid Ferenc — ott áll a körben. Sisakok, dárdák, koronák, zászlók veszik körül. Lelkükben az Isten élt, akit láttak és tapasztaltak. S ezt többé nem lehetett letagadni és elfelejteni sem lehetett. Erről vallomást kell tenni,

még ha az élet rá is megy. S ők vallomást tettek: nem tehetek másképp, a hit Isten ajándéka. Ez lett a mi örökségünk. A lelkiismeretszabadság és szabad vizsgálódás nagy elvei mellett, hitünk bátor megvallani tudása, s a készség, hogy keressük, kutassuk életünkben s a világ nagy kérdései mögött az Istent. S ez az istenkeresés boldog reátalálásban legyen életünk értelme, lelkünk nyugalma és cselekedeteink mozgatója.

A kérdés hozzánk is szól, mint ahogy szólt minden kor gyermekéhez. S ahogyan válaszolt rá mindig és mindenütt az ember, nekünk is válaszolnunk kell. Nem tudunk kitérni előle, mindenütt megtalál és előállít. Mert a kérdésre adandó válaszban önmagunkat mutatjuk meg, azt a lélekarcot, melyet magunkban megformáltunk, s ha nem őszinte a felelet, talajnélkülivé válik minden, életünk, eszményeink és céljaink. Az is természetes, hogy nekünk a saját korunk, gondolkodásunk, értékvilágunk nyelvén kell ezt a választ megfogalmaznunk. Nem lehet a múltba felejtkezni s letűnt korok emberének istenélményét magunkénak elfogadni, vagy éppen önmagunkra erőszakolni. Nekünk az értelem fényénél kell vizsgálnunk a lélek mélységeit s onnan hozni fel azt a megnyugtató választ, melyet erre a kérdésre adni tudunk: „Hol van a te Istened?”

Kettős irányban hat ez a kérdés s szólít közösséget és egyént egyaránt vallástételre.

A közösség mi vagyunk, Jézus tanításai alapján Istenországát munkáló unitárius egyház. Az az egyház, mely két évvel ezelőtt állított ünnepi fényel ragyogó, egyszerű emléket 400 éves fennállásának. Amikor az utód őszinte hálájával néztünk vissza négy évszázad történetére, vajon nem ezt a kérdést láttuk-e munkálni, fejlődést, jövődőt építően? Igen, a dávidferenci példa nyomán, minden egyház- és templomépítő püspökünk, próféta-lelkű prédikátoraink, hűségesen kitartó és áldozatos lelkű világi hiveink, szóban és tettben, mély hálaadással és gyermeki bizalommal vallották, hogy „Istenben élünk, mozgunk és vagyunk“ s Ő is mibennünk munkál. Ennek a szent örökségnek a továbbfolytatása a jelen feladata s a jövődő célja. Úgy éljük meg és teljesítsük hivatásunkat, hogy munkáljuk Istenországá békéjét.

Akit e kérdés keres, hogy számonkérjen, vagy simogatón, hogy fel-emeljen, te vagy testvérem, afia. Aki imádkozva dolgozik és tetteiben imádkozik az istenfiúságra hivatott ember öntudatával és élő hitével. Amikor a kérdést feltesszük, azt szeretnénk, hogy öntudatos, felemelő és tiszta legyen, mint ahogyan tiszta, felemelő és öntudatos a te egyistenhited és gyermeki szereteted, az élet adója és gondviselője iránt.

Nézz önmagadba, amikor a kérdés elhangzik s tárd fel őszintén lelked érzéseit. Vizsgálj meg és tégy mérlegre minden gondolatot, mint Jákob a Jabbok révénél: vajon Istent hordozzák-e, róla vullanak-e, benne gyökereznek-e? Nézz végig életed megtett útján, megfakad-e benned a zoltáríró hálaadása és felujjong-e az ő erős bizodalma? Meglátod-e Istent minden gondolat mélyén, életed nehéz óráiban, a sikertelenség csüggedésében s az örömök derült ragyogásában egyaránt? Ha igen, vadd meg a zoltáríróval együtt a te Istenedre találásod és benne való életed boldog élményét: „Ha mennybe hágok fel, ott vagy, ha a sírba vetek

ágyat, ott is jelen vagy. Ha a hajnal szárnyaira kelnék is és a tenger túlsó szélére szállanék: ott is a te kezéd vezérelne engem és a te jobb kezéd fogna engem“.

De ha dermesztő csend üli meg a szívet, ha nem visszhangzik a lélek a feltett kérdés nyomán, akkor indulj el a tékozló fiú otthontkereső vágyával a te szerető Atyád felé. Verj aranyhídat imádságból, hálád és bizalmad Isten felé szálló sóhajából; hitedből, mely bár kevés és bizonytalan, de mégis vágyik az Istenben való bizonyosságra; reménységedből, mely biztat, hogy az az út hozzá vezet; szeretetedből, mely a te reátalálásod legbiztosabb záloga.

És valld szóval, hirdesd megszépült, igaz étellel:

„Uram, hogy hol vagy, nem kérdezem már,
Bennem lakol s én Benned lakozom.
E földön itt örök szerelmed őriz,
S ha mennem kell, megyek: van otthonom“.
Amen

(Énekeskönyv 150. ének).

SZABÓ ÁRPÁD

ISTENNEL AZ EMBER SZOLGÁLATÁBAN

Mk 10, 42—44

Az embernek van egy arca, mely jelentőségében semmivel sem kisebb, a láthatatlan emberarc! Ahányan itt ülünk, ahányan csak élünk, annyiféle gondolatot, érzést, indulatot, akaratot hordozunk magunkban. Van, aki jóindulattal, van, aki rosszindulattal, van, aki hittel, van, aki kritikus műgonddal figyel minden szót. Van, akinek gondolata másfelé jár s a rohanó élet dolgait rendezgeti. Minden ember sajátosan zárt világ, „kozmosz“, melynek tökéletes megismerésére tudományos módszereinkkel hiába vállalkozunk. Mert nem lehet mérni az intelligenciát, az intuiciót, az érzések sokaságát, a vágyat, az ihletet. És logikátlan sokszor a szerelem, a gyűlölet, a harag, a félelem, a gyávaság, a bátorság cselekedete.

Tegyünk rövid úrutazást a lélek végtelen világában. Ábrahám kész feláldozni egyetlen gyermekét, Izsákot! Jézus széttárja karját, hogy a kereszthez szegezzék! Dávid Ferenc mögött becsapódik a börtöncella vasajtaja! Mert egyesek és milliók lelkében törvény a reformatori állásfoglalás: „Itt állok, másként nem tehetek“. Itt nem az ész, itt a vallás embere győz!